

Řešení a bodování regionálního kola
ČLO 2022/2023

Úloha	Autoři
1. Severní sámština (18 bodů)	<i>Ema Grofová</i>
2. Trio (19 bodů)	<i>Michaela Svatošová</i>
3. Etiopské písmo (ge'ez) (18 bodů)	<i>Sára Elichová</i>
4. Romština (11 bodů)	<i>Jaroslav Praisler a Barbora Dohnalová</i>
5. Švýcarská němčina (20 bodů)	<i>Prokop Hanžl</i>

1 Severní sámština**(18 bodů)****Úkol 1:** Za každou správnou odpověď udělte 0,5 bodu. **(max 7,5 bodu)**

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
C	A	E	D	F	B	H	L	N	O	K	M	J	I	G

Úkol 2: Za každou zcela správnou odpověď udělte 2 body. Za chybné překlady v závorkách udělte namísto toho 1 bod. Jakékoliv jiné varianty odpovědí zůstanou bez bodu. **(max 6 bodů)**

- (a) *astronomie* **nástedieđa (nástidieđa)**
- (b) *chovatel sobů* **boazoolmmoš (boazuolmmoš)**
- (c) *skvrna* **dielku (dielko)**

Úkol 3: Za každou správnou odpověď udělte 1,5 bodu. **(max 4,5 bodu)**

- (a) Davvínásti **Polárka / Severka / severní hvězda**
- (b) dieđaolmmoš **vědec**
- (c) šaddodieđalaš šaddogárdi **botanická zahrada**

Poznámka k řešení:

Složeniny v úloze se skládají z následujících částí:

bealli	<i>polovina</i> (zde ve významu polovina z páru)
beanna	<i>tužka</i>
biellu	<i>zvon</i>
boazu	<i>sob</i>
čoarvi	<i>paroh, roh</i>
davvi	<i>sever</i>
dieđa	<i>věda</i>
dielku	<i>skvrna</i>
gállu	<i>čelo</i>
gárdi	<i>zahrada</i> (obecně, např. i zoologická)
miessi	<i>sobí mládě</i>
násti	<i>hvězda</i>
njunni	<i>nos, čumák</i>
olmmoš	<i>člověk</i>
rášut	<i>deště</i>
sápmi	<i>sámština, sámský</i>
šaddu	<i>rostlina</i>
toardna	<i>věž</i>

Při tvorbě složených slov v severní sámštině se na první pozici umísťuje rozvíjející člen, na druhou pak člen rozvíjený. Tvar slova na jednotlivých pozicích se může mírně lišit, pro řešení úlohy je podstatné, že končí-li slovo v základním tvaru na -u, bude místo toho v první pozici složenin končit na -o. Přídavné jméno se tvoří připojením přípony -laš.

2 Trio

(19 bodů)

Úkol 1: Za každou správnou odpověď udělte 1 bod. Uznat lze každé spojení, které se skládá z významů „člověk“ + dané místo (les, vesnice, město, ostrov). (**max 4 body**)

- (a) *lesní člověk / lesník / obyvatel lesa*
- (b) *vesničan*
- (c) *měšťan*
- (d) *ostrovan*

Úkol 2: Za každou zcela správně přeloženou větu udělte 1 bod. Za každé chybné slovo z tohoto počtu odečtete 0,5 bodu. Za odlišný slovosled se body nestrhávají. (**max 3 body**)

- (a) potopona ni:tën jikanawa *Moje loď pluje/jede do města.*
- (b) paupo ni:tën ariwe *Kajman jde/leze po/na ostrově.*
- (c) kanawatao nai tuna *V lodi je voda.*

Úkol 3: Za každou zcela správně přeloženou větu udělte 2 body. Za každý chybný kořen slova, příponu nebo slovosled z tohoto počtu odečtete 1 bod. (Kořeny a přípony jsou níže pro přehlednost odděleny pomlčkami.) (**max 12 bodů**)

- (a) *Džus je v krabici.* pakara-*tao* nai eeku
- (b) *V džusu je komár.* eeku-*hkao* nai maakë
- (c) *Pavouk leze do jeho krabice.* ipakara-*ta* ni:tën moi
- (d) *Jsem člověk.* kirï wï
- (e) *V mém městě je les.* jipoto-*po* nai itu
- (f) *Ryba plave do Tapanahoni.* tapanahoni-*hka* ni:tën kana

Poznámka k řešení:

Věty v této úloze mají dva typy slovosledu. Prvním z nich je sponová konstrukce (např. „*Jsem lingvista.*“). Skládá se ze *jmenného přísudku*, po kterém následuje *podmět*; sponové sloveso vyjádřeno není. Druhý typ slovosledu má podobu *lokalita – sloveso – podmět*, přičemž podmět může být nevyjádřený (podobně jako v češtině). Uvedena jsou pouze dvě slovesa: „nai“ pro statické umístění a „ni:tën“ pro libovolný druh pohybu.

Místo děje se popisuje pomocí podstatného jména, ke kterému je připojena jedna z lokativních přípon. Existují různé přípony pro umístění („*v lese*“) a směřování („*do lesa*“), jazyk trio nicméně navíc používá odlišné přípony pro rozlišení míst/objektů podle významových rysů uvedených v tabulce níže. Jejich připojením k tázacímu kořeni „an-“ vznikají tázací zájmena „*kde?*“, „*kam?*“ (včetně možné specifikace pro typ místa, např. „*v čem?*“).

Přivlastňování se tvoří pomocí předpon „j(i)-“ – „*můj*“ (samohláska „i“ odpadá, pokud podstatné jméno začíná na samohlásku) a „i-“ – „*jeho*“. Pomocí přípony „-n“ se z lokativních výrazů odvozují podstatná jména s významem „*ten v* ___“.

typ místa/objektu	lokativní přípona (umístění)	direktivní přípona (směřování)
<i>uzavřený prostor, nádoba</i>	-tao	-ta
<i>tekutina</i>	-hkao	-hka
<i>ploché místo, obecné použití</i>	-po	-pona

3 Etiopské písmo (ge'ez)

(18 bodů)

Úkol 1: Za každou správnou odpověď udělte 0,5 bodu. (max 8 bodů)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
I	C	A	O	N	H	M	F	L	D	B	E	G	P	K	J

Úkol 2: Za každé zcela správně přepsané slovo udělte 1 bod, za slovo s jednou chybou (nesprávná, přebývající nebo chybějící hláska) udělte 0,5 bodu. (max 5 bodů)

- (a) ጎሎሎቻ gololča
- (b) ቡራጃ buraju
- (c) ጎዴ gode
- (d) ሻሻመኔ šašəməne
- (e) ዱራሜ durame

Úkol 3: Za každé zcela správně přepsané slovo udělte 1 bod, za slovo s jednou chybou (nesprávný, přebývající nebo chybějící znak) udělte 0,5 bodu. (max 5 bodů)

- (a) məki መቀ
- (b) bale robe ባሌ ሮቤ
- (c) səbəta ሰበታ
- (d) čəṇča ጨንቻ
- (e) elidar ኤሊዳር

Poznámka k řešení:

Etiopské písmo je tzv. alfasylabické písmo — každý znak odpovídá jedné slabice a znaky pro slabiky obsahující stejnou souhlásku jsou si navzájem podobné. Na základě toho bylo možné přiřadit ke sloům zapsaným písmem ge'ez odpovídající přepis do latinky.

Při řešení dalších dvou úkolů bylo potřeba zjistit, jakým způsobem se tvoří znaky pro slabiky s danou souhláskou a různými samohláskami. Lze říci, že znaky, které se tvoří pravidelně, se dělí do dvou hlavních skupin: znaky s jednou svislou „nožičkou“ a znaky se dvěma či více svislými „nožičkami“.

Do skupiny „vícenožičkových“ se řadí např. znaky odpovídající souhláskám „b,d,k,l,t,č,s,š“ nebo také znak pro samostatně stojící samohlásku (např. znak pro „ə“). Všechny tyto znaky se tvoří stejným způsobem; v následující tabulce jsou uvedeny znaky pro všechny slabiky obsahující souhlásky „b“ a „t“ (některé z těchto tvarů se v zadání přímo neobjevily).

bə	ba	be	bi	bo	bu
ቦ	ባ	ቤ	ቢ	ቦ	ቦ
ṭə	ṭa	ṭe	ṭi	ṭo	ṭu
ጠ	ጣ	ጤ	ጢ	ጠ	ጠ

Do skupiny „jednožičkových“ znaků potom patří např. znaky pro slabiky obsahující souhlásky „t,č,k“.

tə	ta	te	ti	to	tu
ተ	ታ	ቲ	ቲ	ቶ	ቲ
čə	ča	če	či	čo	ču
ቸ	ቸ	ቸ	ቸ	ቸ	ቸ
kə	ka	ke	ki	ko	ku
ቀ	ቀ	ቀ	ቀ	ቀ	ቀ

V úloze se dále vyskytovaly i některé nepravidelné znaky, u kterých je někdy podoba mezi znaky pro stejnou souhlásku o něco méně patrná a úprava znaku pro různé samohlásky není zcela pravidelná. Takové byly např. znaky pro souhlásky „g,n,r“. Další skupinou méně pravidelných znaků jsou znaky „bez nožičky“, např. pro „m“ nebo „h“.

mə	hə
ጠ	ሀ

Při řešení úkolu 3 bylo důležité všimnout si podobnosti znaků pro „t“ a „č“, na základě které bylo možné odvodit některé chybějící tvary. Tato podobnost není náhodná — stejným způsobem spolu souvisejí např. také znaky pro „s“ a „š“. Trochu odlišnou analogii bylo možné nalézt i mezi znaky pro „t“ a „č“.

tu, ču	sə, šə	ṭa, ča
ተ, ቸ	ሰ, ሸ	ጣ, ጫ

Poznámka: Ve skutečnosti existují ještě další tvary každého znaku, protože etiopské jazyky mají ještě jednu samohlásku, která se v této úloze neobjevila. Tytéž tvary se v některých případech používají pro samostatně stojící souhlásky (v této úloze např. znak pro samostatné „n“ ve slově „bonga“, znak pro „f“ ve slově „bišoftu“ nebo znak pro „m“ ve slově „kombolča“).

n	f	m
ነ	ፍ	ጠ

4 Romšтина

(11 bodů)

Úkol 1: Udělte body dle pokynů u jednotlivých vět. Za špatný slovosled body nestrhávejte. (**max 11 bodů**)

- (a) *Udělal jsem dar.*
(Me) kerđom dino. (1 bod)
- (b) *Koupíš brambory v dobrém domě.*
(Tu) cineha gruři andro lačo kher. (2 body – 1 za „cineha gruři“, 1 za „andro lačo kher“)
- (c) *Mám vnitřnosti pro tátu.*
Mange hine goja dadeske. (2 body – 1 za „mange hine goja“, 1 za „dadeske“)
- (d) *Je velmi velký a roste.*
(Jov) hino baro baro u barol. (2 body – 1 za „hino baro baro“, 1 za „barol“)
- (e) *Švagr je zdravý.*
Šougoris hino sasto. (2 body – 1 za „šougoris hino“, 1 za „sasto“)
- (f) *Strýc chce kupovat buchty.*
Kak kamel te cinel bokhefi. (1 bod)
- (g) *Peču doma chléb.*
(Me) pekav maro khere. (1 bod)

Poznámka k řešení:

V úloze se vyskytují dva druhy sloves: některá vznikla z přídavných jmen (barol, sastol, čařol, phuroł) a mají koncovku -ol, ostatní (slovesa I. třídy) mají koncovku -el. Ze zadání můžeme vypořádat následující koncovky:

osoba	čas		
	minulý	přítomný	budoucí
1.	-đom	-av	
2.		-es	-ha
3.		-el/-ol (stejně jako infinitiv)	

Výjimkou je nepravidelné sloveso „být“, které má tvar „hino“ pro 3. os. j. č. a „hine“ pro 3. os. mn. č. Koncovky přídavných jmen závisí jednak na čísle - v plurálu je koncovka vždy -e, jednak na pádu - v 1./6. pádě je koncovka -o, kdežto v tzv. nepřímém pádě (4.) je koncovka -e. Dativ (konstrukce „pro __“) se vyjádří pomocí koncovky -eske.

5 Švýcarská němčina

(20 bodů)

Úkol 1: Za každou zcela správnou odpověď udělte 2 body.

(a) až (d): Za každou chybu v lokalizaci či věkové skupině odečtete z tohoto počtu 1 bod.
 (e) až (i): Za každou unikátní chybu v rámci jednotlivého fonetického přepisu odečtete z tohoto počtu 1 bod (např. dvakrát špatná varianta [r] = jedna unikátní chyba). Za značení přízvuku se body nestráhávají, nehledě na jeho správnost. (**max 18 bodů**)

jazyk/dialekt	věk	vyjádření
čeština	—	Jel jsem autem rychle.
němčina	—	Ich bin mit dem Auto schnell gefahren.
(a) Jaun	pod 30 let	[í bi mit dem óuto šnéu kfa:ʁe]
(b) Bern	30–50 let	[í bi mit dem áuto šnéu kfa:re]
(c) Curych	nad 50 let	[íχ bin mit dem χáre šnél kfa:re]
(d) Jaun	30–50 let	[í bi mit dem óuto šnéu kfa:re]
(e) Basilej	30–50 let	[íχ bi mit dem auto šnæl kfa:re]
(f) Bern	pod 30 let	[i bi mit dem auto šneu kfa:ʁe]
(g) Curych	30–50 let	[íχ bin mit dem auto šnel kfa:re]
(h) Grisonsko	pod 30 let	[i pin mit tem auto šnel kfa:ʁa]
(i) Grisonsko	nad 50 let	[i pin mit tem χara šnel kfa:ra]

Úkol 2: Za každou správnou (ne nutně přesně stejně formulovanou) odpověď udělte 1 bod, za chybnou 0 bodů. (**max 2 body**)

(a) V čem se liší mluvčí generace nad 50 let od těch mladších?

Některá slova, která používají mluvčí generace nad 50 let, mají jiný původ/kořen než jejich ekvivalenty ve standardní němčině (nebo mají jiný původ/kořen než slova, která používají mluvčí mladších generací).

(b) V čem se liší mluvčí generace 30–50 let od mluvčích generace pod 30 let?

Kde mluvčí generace 30–50 vyslovují [r], vyslovují mluvčí generace pod 30 let [ʁ].

Poznámka k řešení:

Různí mluvčí švýcarské němčiny vyslovují některé hlásky a slova odlišně. V této úloze jde o rozdíly podle věku a původu mluvčího. Mezigenerační rozdíly jsou vysvětleny v řešení úkolu 2; zde je seznam rozdílů podle lokalit.

dialekt	umožňuje [n] na konci slova?	[íχ] nebo [i]	mění se [k] před samohláskou na [kχ]?	mění se [l] na [u]?
Basilej	ne ([ha], [bi])	[íχ]	ne	ne
Bern	ne ([ha], [bi])	[i]	ano	ano
Curych	ano ([han], [bin])	[íχ]	ano	ne
Grisonsko	ano ([han], [bin])	[i]	ne	ne
Jaun	ne ([ho], [bi])	[i]	ano	ano

Dodatečná specifika:

Basilej:

- [e] v přízvučné slabice se mění na [æ]; kromě diftongů (proto zůstává [kséit])

Grisonsko:

- [e] na konci slova se mění na [a] ([e:] se nemění; [ke] je výjimka)
- explozivy ztrácejí znělost ([b] → [p], [d] → [t], [g] → [k])

Jaun:

- [a] se mění na [o]; včetně diftongů ([au] → [ou])

Ze zadání ze vyčíst několik dalších rozdílů, ty jsou však pro řešení irelevantní.